नमस्य त्रि॰ नामधातुः नमस्य–कर्मणि यत् अह्रोपयह्रोपौ । पूज्ये । "ब्रह्मक्षत्रियिर्नमस्यः" कठोप॰ ।

नमस्या स्त्री नमस्य–भावे अ । पूजायाम्

नमस्यु त्रि॰ क्यजन्तनमस्य–"क्याच्छन्दसि" पा॰ उ । १नमस्कारेण शीघ्रे "स इद्वने नमस्युभिर्वचस्यते" ऋ॰१।५५।४। पुरवंश्ये २नृपभेदे "जनमेजयोऽभूत् पूरोः प्रचिन्वांस्ततस्ततः । प्रवीरोऽथ नमस्युर्वै भाग॰९।२०।१ तत्र नभस्युरिति पाठान्तरं हरिवंशे २१अ॰ "प्रचिन्वतः प्रवीरोऽभून्नभस्युस्तस्य चात्मजः" इत्युक्तेः ।

नमित त्रि॰ नम–णिच् क्त वा ह्रस्वः । नामिते नतीकृते "सुधीः को वा कोपीरपि नमितमूर्द्धा न पिबति" विदग्धमाधवः ।

नमी पु॰ नम–बा॰ ई वातप्रमीवत् । ऋषिभेदे "प्रङ्क्षन्नमीं साय्यं सप्तम्" ऋ॰ ६।२० "नमीं तत्संज्ञकमृषिम्" भा॰ "प्र मे नमीं साय्यम् दृशे भुजे" ऋ॰ १०।४८।६ "एतेन वै नमी साय्योर्देहो राजाञ्जसा स्वर्गं लोकमैत्" पञ्चभी ब्रा॰ २५।१०।१७

नमुचि पु॰ न मुञ्चति मुच–इन् नञ्जाडित्वा पा॰नञः प्रकृतिभावः । १कन्दर्पे दनोः पुत्रे २असुरभेदे मेदि॰ । चत्वारिंशद्दनोः पुत्रा इत्युपक्रमे "शंबरो नमुचिश्चैव पुलोमा चेति विश्रुतः" भा॰आ॰६०अ॰ । "कश्यपस्य दनुर्नाम भार्यासीद्द्विजसत्तम ! । तस्यान्तु द्वौ सुतावास्तां सहस्राद् बलाधिकौ । ज्येष्ठः शुम्भः इति ख्यातो निशुम्भश्चापरोऽसुरः । तृतीयो नमुचिर्नाम महाबलसमन्वितः" वामनपु॰ ५३अ॰ ।

नमुचिद्विष् पु॰नमुचिं द्विष्टवान् द्विष–भूते क्विप् ह्रस्व॰। इन्द्रे नमुचिसूदनशब्दे दृश्यम् । "विष्टब्ध चक्रे नमुचिद्विषा बली" माघः ।

नमुचिसूदन पु॰ नमुचिं सूदयति हिनस्ति सूदि–ल्यु । इन्द्रे अमरः । तेन तस्य सूदनकथा भा॰ व॰ ४७अ॰ । "नमुचिर्वासवाद्भीतः सूर्यरश्मिं समाविशत् । तेनेन्द्रः सख्यमकरोत् समयञ्चेदमब्रवीत् । न चार्द्रेण न शुष्केण न रात्रौ नापि चाहनि । वधिष्याम्यसुरश्रेष्ठ ! सखे ! सत्येन ते शपे । एवं स कृत्वा समयं दृढं नीहारमीश्वरः । चिच्छेदास्य शिरो राजन्नपां फेनेन वासवः । तच्छिरो नमुचेश्छिन्नं पृष्ठतः शक्रमन्वियात् । भो मित्र कृत ! पापेति ब्रुवाणं शक्रमन्तिकात्" नमुचिवत्र नमुचिहन् प्रभृतयोऽत्र ।

नमुर पु॰ नम–बा॰ उर । नमुचौ असुरे "भूयाद्विन्द्रो नमुरात् भूयानिन्द्राद्धि मृत्युभ्यः" अथ॰ १२।४।४६

नमेरु पु॰ नम–बा॰एरु । १सुरपुन्नागे विश्वः २रुद्राक्षे इति केचित् "नद्या नमेरुप्रसवावतंसाः" "प्रान्तेषु संसक्तनमेरुशाखम्" कुमा॰ "विमत्रसुर्नमेरूणां छायासध्यास्य सैनिकाः" रघुः ।

नमोगुरु पु॰ नमः नमस्कारविषये गुरुः । ब्राह्मणे शब्दर॰ । ब्राह्मणानां सर्ववर्णनमस्कृतया गुरुत्वात् तथात्वम् ।

नमोवाक पु॰ वच–भावे घञ् ह्रस्व॰, नमस्काराय उच्यते कर्मणि घञ् वा । २नमोवचने नमस्कारार्थं कथनीये त्रि॰ "इदं कविभ्यो पूर्वेभ्यो नमोवाकं प्रशास्महे" उत्तरच॰। "नमोवाके प्रस्थिते अध्वरे" ऋ॰ ८।१५।२२ "नमस्काराय प्रोच्यते स नमोवाकः तस्मिन्नध्वरे" भा॰

नमोदध् पु॰ दध–भावे सम्प॰ क्विप नमसोऽन्नस्य दध् वर्द्धनं यस्मात् ५त॰। यज्ञे "अग्नौ प्राणाहुतिः सम्यगादित्यमुपतिष्ठते । आदित्याज्जायते वृष्टिर्वृष्टेरन्नं ततः प्रजाः" गीतायां यज्ञस्यान्नहेतुत्वोक्तेस्तस्य तथात्वम् । "आनो यज्ञं नमोदधम्" ऋ॰ २।४२।२ "नमोदधम् नमसोऽन्नस्य वर्द्धकं यज्ञम्"

नम्ब गतौ भ्वा॰ पर॰ सक॰ सेट् । नम्बति अनम्बीत् नमम्ब अचोपदेशत्वात् वृद्धि निमित्ते न चलम् । प्रनम्बति ।

नम्य त्रि॰ नम–पवर्गान्तत्वात् कर्मणि यत् न ण्यत् । नमनीये

नम्र त्रि॰ नम–र । १नते विनम्रताप्राप्ते २विनयान्विते च शब्दार्थचि॰ । "लोचनाभ्यां सनाभ्याम्" मेघ॰। "अभूत्र नम्रः प्रणिपातशिक्षया" रघुः ।

नम्रक पु॰ नम्र इव कायति कै–क । १वेतसवृक्षे भावप्र॰। स्वार्थे क । २नमनकर्त्तरि त्रि॰स्त्रियां काप् अत इत्वम्

नय गतौ भ्वा॰ आत्म॰ सक॰ सेट् । नयते अनयिष्ट । नेये

नय पु॰ नी–भावे अच् । १नीतौ अमरः । "विप्रसोऽपि विगाहते नयः ततीर्घः पवनामिवाशयः" किरा॰।२द्यूतभेदे मेदि॰ ३नैगमादौ हेमच॰। नयति संसारपारं भक्तम् नी–कर्त्तरि अच् । ४विष्णौ "रामोविरामोविरजो मार्गो नेयो नयोऽनयः" विष्णुसं॰। नैगमादिषु सिद्धान्तादिः "एवं न्यायनयश्रुतीयसक्तं निमित्तहेतुत्वम्" "तत्रापि परमाणौ स्यात् पाको वैशेषिके नये" भाषा॰। ५न्यायेऽनेतरि च त्रि॰ शब्दच॰ ततः आकर्षा॰ कुयङ्गाद्यर्थे वुन् । नयक नीतिकुशले त्रि॰ ।

नयन न॰नीयते बुद्धिदृष्टिः स्वसंबुद्धविषयान् अनेन नी–करणे